

Формування професійної та психологічної готовності викладачів – це не одноразова акція, а безперервний, системний процес, складовими якого є:

- безперервна професійна підготовка;
- створення інноваційного середовища у ЗВО;
- психологічна підтримка та супровід;
- система мотивації та заохочення.

Тільки за умови комплексного розвитку цих аспектів, коли професійні навички поєднуються з внутрішньою готовністю до змін, українська вища освіта зможе повноцінно інтегруватися в європейський простір, готуючи конкурентоспроможних фахівців для майбутнього.

Список використаних джерел

1. Інтеграційні процеси у галузі освіти в Європейському Союзі: стратегічні пріоритети, сутнісні характеристики та інноваційні практики [Електронне видання] : аналітичні матеріали (препринт) / О. Локшина, С. Сисоєва, І. Борисенко, Д. Вороніна-Пригодін , О. Глушко, А. Джурило, С. Кравченко, О. Шпарик ; [наук. ред. Локшина Олена Ігорівна] ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : [Б. в.], 2025. – 134 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-804-3-2025-257>
2. Професійний розвиток педагога в світлі євроінтеграційних процесів: кол. монографія / за наук. ред. Цветкової Г.Г. Hameln: InterGING, 2019. 557 с. <https://dwherold.de/onewebmedia/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D>
3. Пуховська Л.П. *Моделі професійного розвитку педагогів: структурні модифікації* // Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта — 2022: виклики і перспективи в умовах турбулентності світу: Київ. – 2022. стор. 222-226. https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/Comparative_2022.pdf#page=223

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ БАР'ЄРИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ (НА МАТЕРІАЛІ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ ГЛУХИХ ЗДОБУВАЧІВ)

Міськов Геннадій Васильович

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського

НАПН України

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка

НАПН України

ittek@ukr.net

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексної модернізації української освітньої системи в контексті її інтеграції до європейського освітнього простору. Важливим аспектом цього процесу є інклюзія та адаптація освітніх послуг для всіх категорій здобувачів, зокрема для глухих осіб [1, 5]. Подолання існуючих бар'єрів дозволить забезпечити рівний доступ до якісної освіти та реалізувати принципи і мінімальні стандарти європейської освітньої політики [2].

Мета дослідження полягає у виявленні та обґрунтуванні організаційно-педагогічних бар'єрів, що перешкоджають інтеграції глухих здобувачів освіти, та розробленню конкретних шляхів їх подолання з урахуванням європейських стандартів.

Робота переслідує вирішення кількох завдань:

- проаналізувати нормативно-правову базу України та ЄС щодо освіти глухих осіб;
- виявити ключові організаційно-педагогічні бар'єри в українській освітній системі;
- оцінити рівень готовності педагогічних працівників до роботи з глухими здобувачами;
- обґрунтувати шляхи подолання виявлених бар'єрів на основі європейського досвіду;
- сформулювати практичні рекомендації для освітніх закладів та органів управління.

Аналіз наукових джерел показує, що питання інтеграції освітніх потреб глухих здобувачів розглядається в ширшому контексті інклюзивної освіти як невід'ємна частина загальної освітньої політики, що має враховувати їхні індивідуальні соціокультурні потреби для забезпечення рівних прав та можливостей в освітньому просторі. Європейська практика, зокрема досвід таких країн як Фінляндія, Німеччина, Швеція, демонструє успішні моделі, що базуються на двомовній освіті (жестова мова + національна мова),

кваліфікованих перекладачах жестової мови та гнучких навчальних планах [2]. Освіта глухих та білінгвальні підходи розкриває рух у продовженні досліджень щодо розроблення найкращих практик у освіті глухих дітей. У наукових і громадських колах обговорюються виклики, пов'язані з доступом до кваліфікованих вчителів жестової мови та ресурсів. На одному з форумів Hearing Health Forum EU у січні 2025 року представники організацій закликали до інклюзивної та доступної освіти для всіх, включаючи глухих та зі зниженим слухом, наголошуючи на необхідності прямого навчання жестовою мовою та доступу до глухих вчителів. Це значно розширює рамки проблеми, виводячи її за межі суто спеціальної педагогіки [4].

Втім комплексне дослідження організаційно-педагогічних бар'єрів та системних шляхів їх подолання в українських реаліях залишається недостатньо вивченим. Існуючі публікації здебільшого зосереджені на окремих аспектах, таких як методика викладання, психологічні особливості або правове регулювання. Ситуація в Україні характеризується фрагментарністю підходів, браком єдиної державної стратегії формування жестомовної політики і практики освіти глухих [3], та недостатнім рівнем підготовки педагогічних кадрів з володінням українською жестовою мовою, що й створює значні бар'єри.

Дослідження проводилося на базі Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України та регіональних освітніх центрів. Застосовано комплексний підхід, що включає теоретичний аналіз (огляд наукової літератури, законодавчих та нормативних актів України та ЄС) та емпіричні методи (опитування педагогів, адміністрації освітніх закладів, батьків та глухих здобувачів; аналіз освітніх програм та документації). Для обробки даних використовувалося статистичне програмне забезпечення SPSS та методи контент-аналізу.

Передбачувані дослідження, основні результати. Основними організаційними бар'єрами виявлено: недостатнє фінансування інклюзивних програм, брак кваліфікованих фахівців (сурдопедагогів, перекладачів жестової мови), відсутність єдиної державної стратегії формування жестомовної політики

і практики освіти глухих та належної координації з боку профілюючого міністерства, негнучкість навчальних програм, відсутність ресурсного забезпечення.

Педагогічні бар'єри включають:

- недостатній рівень володіння українською жестовою мовою педагогами;
- відсутність адаптованих навчальних матеріалів УЖМ;
- стереотипне ставлення до глухих здобувачів за дефіцитною одномовною моделлю та ін.

Пропонованими шляхами подолання є:

- розробка та впровадження державної цільової стратегії формування жестомовної політики і практики освіти глухих, адаптованих навчальних програм і діагностичних технологій, методик, ресурсів навчально-методичного, дидактичного спрямування;
- створення системи підготовки та підвищення кваліфікації сурдопедагогів та перекладачів за рівнями володіння УЖМ;
- адаптація навчальних програм та матеріалів, запровадження жестомовних моделей навчання, починаючи з раннього віку;
- проведення інформаційно-просвітницьких кампаній для суспільства та педагогічних колективів, батьків та ін.

Висновки дослідження підкреслюють, що успішна інтеграція освітніх потреб глухих здобувачів є ключовим індикатором готовності освітньої системи України до повноцінного європейського співробітництва. Подальше вирішення проблеми вимагає систематизації та імплементації запропонованих шляхів подолання бар'єрів на всіх рівнях: від державної політики до конкретних освітніх закладів.

Список використаних джерел

- 1.Європейська хартія регіональних мов або мов меншин. (1992). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014
- 2.Кульбіда С.В. (2024). Європейське планування мовної політики: від прав до можливостей користувачів жестових мов. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 115(3), 36-49. <https://doi.org/10.33189/ectu.v115i3.183>
- 3.Кульбіда С.В., Рибак О.А., Міськов Г.В. (2025). Аналітичні матеріали для МОН України : *препринт*. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746119>

